

BREXIT | AZ UNIÓ JÖVŐJE | MAGYAROK KIJÖVETELE?

Angol öngól?

A szeizmográfusok érzékelik az erősödő morajlást a mélyben, de nem tudni, mekkora lesz a kivédhetetlen kataklizma által végzett pusztítás – rendre ide lyukadnak ki a Nagy-Britannia uniós tagságáról szóló június 23-ai népszavazás következményeinek előrejelzése. Akárhogy döntenek a britek, az európai integráció belső hatalmi pozíciói alapjaiban változhatnak meg, az új tagállamok szempontjából pedig bármelyik kimenet végzetesnek bizonyulhat.

Háromlábú székhez – a leg-egyszerűbb és legstabilabb bútordarabhoz – hasonlított az Európai Unió az elmúlt évtizedekben, amelynek politikai egyensúlyát három legerősebb tagállama, Németország, Franciaország és Nagy-Britannia egymást kiegészítő együttműködése garantálta. Míg Németország az integrált kontinens nagy kapacitású gazdasági hajtóerejeként szolgált, Párizs pedig az integráció motorjának és az európai kulturális értékrend őrzőjének szerepét töltötte be, a britek a bővítés elkötelezett híveiként a minél nagyobb és szabadabb egységes piacért szálltak síkra, sikeresen. Nem véletlen, hogy a fajsúlyosabb tagállamok közül Nagy-Britannia volt az egyetlen, amely az EU 2004-es bővítésekor azonnal és teljesen megnyitotta a belső munkaerőpiacát az akkor belépő 10 (főleg volt szocialista) ország polgárai előtt. A szigetországba azóta nagy számban átte-

lepült kelet- és kelet-közép-európai munkavállalók – köztük a 2014-től érkező románok és bolgárok – ellen indított populista hadjárat vezetett el ahhoz, hogy David Cameron kormányfő 2013-ban, újráválasztási kampányfogásként, népszavazást helyezett kilátásba a brit EU-tagságról. Ezzel az elkéseredett és kisztílu belpolitikai játszmák túszává téve nemcsak országa uniós tagságát – sőt területi egységét –, hanem Európa sorsát is.

Amikor a tavaly megnyert választások után világos lett, hogy Cameron nem ússza meg a felelőtlenül megígért referendumot, az EU idén februárban „mentőcsomagot” állított össze. Ennek fő üzenete: „Ha benn maradtok, megígérjük, hogy az integráció megállítható, sőt valamelyest vissza is fordítható.” A pakkot elsősorban Londonnak címezték, de a közösség szabályai szerint általános érvényűvé válik, amennyiben Nagy-Britannia

Kocsis Györgyi
kocsis.gyorgyi@hvg.hu

a kilépési tárgyalások legfeljebb két évig tarthatnak

az uniós tagja marad. A zárt kormányfői körben született politikai egyezség első lépésként garantálja a briteknek, hogy a következő 7 évben nem kötelesek ugyanazokat a szociális támogatásokat megadni a más uniós tagállamokból érkező munkavállalóknak, mint a sajátjaiknak. Amennyiben tehát június 23-án a britek a maradás mellett szavaznak, ez a rendszer 2020-tól a többi tagállamra is kiterjed, felrúgva a „minden uniós munkavállaló egyenlő” elvet.

E gyors hatású integrációs „fájdalomcsillapító” mellett a februári csomag középtávú szereket is bevetett. Egyrészt hatékony eszközt adna a nemzeti parlamentek kezébe arra, hogy olykor megállítsák a közösségi jogalkotó gépezetet, másrészt az eurózónán kívülieknek is bele-szólást engedne a közös valuta szabályozásába, ha az egységes piacon veszélyeztetve érzik érdekeiket – jóllehet Nagy-Britannia eleve

David Cameron brit miniszterelnök és Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnöke.

Húzd meg, ereszd meg!

nincs, hogy az Európai Parlament is mindent ugyanúgy gondol majd, mint a kormányfőket tömörítő Tanács, sőt az esetleg megszavazott jogszabályokat meg is lehet majd támaszkodni az EU luxembourgi bíróságán. Következésképpen még Nagy-Britannia EU-ban maradása esetén is jó esélye van annak, hogy a következő években az unió intézményrendszere a menekültválság, a gazdasági pangás és más, fontos ügyek helyett a „brit kérdés” rendezésével kényszerül majd foglalkozni.

És ez még a kedvezőbb forgatókönyv. Ha ugyanis Nagy-Britannia az EU-ból való kilépésre szavaz, akkor az integráció végképp olyan útra kerül, ahol ember még nem járt. Tárgyalásképes londoni kormányviszonyokat feltételezve a feladat levezénylését az EU részéről Szlovákiának mint az idei év második felében az EU elnökségét adó tagállamnak kell megkezdenie, mégpedig az unió alapdokumentumának 50. cikke alapján. Utóbbit már kifejezetten az euroszeptikus britekre sandítva írták bele a 2009-ben hatályba lépett lisszaboni szerződésbe, de a lebonyolítás mechanizmusáról a passzus csak annyit mond, hogy a kilépési tárgyalások legfeljebb két évig tarthatnak, hacsak a felek teljes konszenzussal – vagyis mind a 28 tagállam egyetértésével – nem döntenek a hosszabbításról.

Az egyezkedés tárgya minden kilépő ország esetében az, hogy az EU-hoz képest milyen státusba kerüljön. Az egyik véglet az, hogy a távozó elveszíti szavazati jogát az EU összes döntéshozó intézményében, minden pénzügyi kapcsolata megszakad az unió közös költségvetésével – semmit nem fizet be, semmilyen támogatást nem kap –, polgárai csak vízzel járhatnak be az EU területére, áru csak az uniós vámok megfizetése után kerülhetnek a közös piacra, már ha megfelelnek az uniós előírásoknak, megszűnik a szabad munkaerő-áramlás, az ország többé nem részese az uniós bel- és igazságügyi, valamint külpolitikai együttműködésnek sem. A másik véglet az EU-nak Norvégiával, illetve Svájcjal kötött egyezsége jelenti. E szerint mindkettőnek be

kell fizetnie valamennyi hozzájárulást az EU közös kasszájába annak fejében, hogy hozzáférjenek az egységes piachoz, amelynek szabályaihoz igazodniuk kell, továbbá be kell fogadniuk az uniós munkavállalókat, viszont agrár- vagy regionális támogatásokat az EU-tól nem kapnak, s persze nem vehetnek részt a közösségi döntéshozatalban sem. A két szélsőség között a kölcsönös engedmények szinte végtelen számú variációja áll. „Egy egész ábécé kevés lenne a lehetőségek felsorolásához” – jellemezte a helyzetet a múlt héten a London School of Economics-on tartott előadásában Jonathan Faull, az Európai Bizottság „britügyi” főtárgyalója.

Donald Trump amerikai republikánus elnökpírás és Boris Johnson korábbi londoni főpolgármester egy bristoli falfestményen.
Ijesztgetik Európát

AFP / GEOFF CADDICK

a kilépésért agitáló brit euroszeptikusoknak azonban fogalmuk sincs a nemet követő másnapról

Egy tárgyalás sikeréhez elengedhetetlen, hogy a felek tisztában legyenek vele, mit is akarnak. A kilépésért agitáló brit euroszeptikusoknak azonban fogalmuk sincs a nemet követő másnapról, és súlyosbítja a helyzetet, hogy a maradék 27 országnak egy sor kérdésben konszenzusos álláspontot kell majd kialakítania, míg másokban minősített többség kell. Ha két év alatt nem sikerül a tárgyalások végére érni, megeshet, egyetlen tagállam hosszabbítási vétója miatt Nagy-Britannia a periódus végén megállapodás nélkül egyszerűen kipottyan az EU-ból – hacsak időközben egy második referendummal meg nem gondolja magát.

Nem véletlen, ha különösen a szorosabb integráció zászlóvivőjének számító francia szocialisták körében már sokan arra spekulálnak, hogy egy nemmel végződő brit népszavazást követően – de akár egy szűk

AFP / FEMANUEL DUNAND

nem is kötelezett az euró bevezetésére, a többi kívülálló számára pedig nincs határidő előírva. Hosszú távú, de súlyos, az uniós egységnek akár felmérhetetlen károkat okozó áldozat az EU részéről végül az, hogy garanciát adott a briteknek: ha június 23-án hajlandóak igennel szavazni, akkor az EU-alapszerződés következő módosításába bekerül az a kitétel, hogy Nagy-Britanniára nem érvényes az uniós alkotmány az „egyre szorosabb unió” létrehozásáról szóló víziója – bármit jelentsen is ez. Nem nagy kockázat azt jóslni, hogy ebben a pontban – az Orbán- és a Kaczynski-kormány fennmaradása esetén – mindenekelőtt Magyarország és Lengyelország szívesen követné a brit példát, de belekapaszkodhatnak mondjuk a holland és dán euroszeptikusok is.

Nem lényegtelen körülmény persze, hogy a britek benn tartását célzó csomag valójában a többi uniós kormányfő által tett pusztá politikai ígéret Cameron számára. Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnöke kijelentette, hogy ha a britek a benn maradásra szavaznak, Brüsszel már másnap elkezd formálisan is jogszabályokba önteni a megállapodást. Arra azonban semmi garancia

igen esetén is – rövid úton előre-menekülnének. Sorsára hagynák az eddigi EU-t a kilátástalan kilépési tárgyalásokkal együtt, és néhány gondosan megválogatott, föderatív hajlamú eurózónás országgal gyorsan egy kisebb, nagyon szorosra fűzött integrációt hoznának létre az uniós alapszerződésen kívül. Ezzel Párizs a 2017-es választások előtt esetleg tovább erősödő szélsőjobbna próbálna elébe vágni, de fontos motiváció az is, hogy móresre tanítsanak valamennyi euroszeptikust, aki az integráció előnyeire spekulál, a kötelezettségek vállalása nélkül. Berlinből sem állnak távol ezek a megfontolások, de ott jóval nehezebb a döntés: Németország ugyanis előszeretettel támaszkodik az uniós politikában a britek szabadpiaci szellemére a francia etatizmus ellensúlyaként, az EU globális sze-

repét, kül- és védelmi politikáját erősítik a tekintélyes brit katonai képességek, és nem közömbös, hogy az uniós tagállamok közül Franciaország mellett Nagy-Britannia is tagja az ENSZ Biztonsági Tanácsának.

Az intenzív kereskedelmi és tőkeforgalom következtében a britek kilépése gazdasági szempontból Írországot, a Benelux államokat, Ciprust és Máltát érintené közvetlenül a legérzékenyebben, politikai értelemben viszont a keleti tagországok lehetnek az igazi vesztesei a brit népszavazásnak. Nemcsak a mentőcsomagban beígért, számukra hátrányos intézkedések életbelépése miatt, hanem azért is, mert az integráció megtorpanása új lökést adhat a nyugati euroszeptikus konzervatív és a kelet-európai illiberális nacionalista politiku-

Nagy-Britanniára nem érvényes az uniós alkotmánynak az „egyre szorosabb unió” létrehozásáról szóló víziója

sok unióellenes koalíciójának. Ha viszont a nemek kapnak többséget, akkor azért, mert demokratikus deficitjükkel sokuk meghívást sem kapna egy új európai föderációba. Egyes vészforgatókönyvek szerint ezt a zavaros helyzetet használná ki esetleg majd új területfoglalási kísérletekre Európában a Putyin vezette Oroszország, Donald Trump elnökválasztási győzelme esetén pedig még Amerikára sem számíthatna ez a régió. A második világháború után Winston Churchill brit miniszterelnök vetette fel az európai integráció gondolatát, a kommunizmus bukása után pedig egy másik jelentős európai államférfi, Helmut Kohl német kancellár nevéhez fűződik az a mondás, hogy az integráció olyan, mint a bicikli: ha nem hajtják, felborul. Minden jel szerint célszerű erősen megkapaszkodni. ■

Brit nemigen

Az érvek és ellenérvek kíméletlen versenyében, a kampány hajrájában, alig tíz nappal a szigetország jövőjét meghatározó uniós népszavazás előtt mindenki elveszítette a fejét. Az indulatok a brit kampányokhoz képest is szokatlanul elszabadultak, gyűlöletkeltőek. Nehéz kiigazodnia a választónak, amikor az övével ellentétes álláspontot képviselőket mindkét oldal hazugnak, hiteltelennek állítja be, méltatlan, durva személyes támadásokat intézve a másik ellen. Demagógiában, populizmusban még mindig a britek érzelmeire, a bevándorlók szembeni félelmeikre építő Nigel Farage, az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártjának (UKIP) elnöke jár az élen, de felveszi vele a versenyt a tőle független, az állami támogatásban is részesező Kilépés az EU-ból szervezet élére állt Boris Johnson, a nemrég leköszönt londoni konzervatív polgármester. Johnson legfőbb szövetségese, Cameron barátja, bizalmasa, Michael Gove igazságügyi miniszter is hangot váltott, és szintén a félelemkeltés útjára lépett. Úgy tűnik, a konzervatív sajtó, külö-

Nigel Farage a Brexit mellett kampányol. Mit akarnak valójában?

nösen a bulvárlapok által támogatott stratégiájuk bevalhat: lapzártánkkor a közvélemény-kutatások a beláthatatlan következményekkel járó kilépést támogatók fölényéről tanúskodnak.

A Cameron-oldal által felhozott bármiféle közgazdasági érvelést a kilépéspártiak elfogultnak, meg-

Tólas Andrea
talas.andrea@hvg.hu

alapotlanok, légből kapottnak minősítenek, legyen szó az IMF, az OECD vagy akár a brit jegybank számításairól, hogy mi mindent veszítene a szigetország a kilépéssel. A gazdaság receszsióba süllyedne, megugrana a munkanélküliség, ha megszűnik a brit hozzáférés az áruk, a pénz

Keleti ellendrukker

„A Kreml aktívan próbálja befolyásolni a briteket, ám Moszkvának ügyelnie kell arra, hogy a beavatkozás ne legyen látványos, mert az fordítva sülni el. Itt is aszimmetrikus hadviselésről van szó, csakúgy, mint a KGB idejében, óvatosan kell nyomni a pénzt az emberek befolyásolására” – nyilatkozta Oroszország Brexit-politikájáról Charles Crawford brit diplomata, aki Moszkvában is szolgált, mielőtt nagykövet lett volna Szarajevóban és Belgrádban.

Bár a Kreml a hivatalos megnyilatkozásokban valóban kerüli, hogy állást foglaljon a brit EU-tagság ügyében, az állami propagandagépezet gerincét alkotó médiumok műsorpolitikája igencsak árulkodó. Az angol nyelven is sugárzó RT televízió, illetve a Szputnyik hírportál például egyértelműen elfogult, a Bre-

xittel foglalkozó anyagaikban szinte kizárólag a kilépést támogató politikusok és elemzők kapnak szót. Miközben az „elemzésekből” kiderül, hogy az uniót a CIA hozta létre, illetve hogy az EU-ban már-már kezelhetetlen káosz uralkodik, a kilépést leginkább támogató brit párt, a UKIP vezetői rendszeres vendégek az RT stúdiójában. Beszálltak a küzdelembe a közösségi oldalak bérkommentelői is, és általában azok támogatják a Brexitet, akik más hozzászólásaikban az Oroszország elleni EU-szankciók feloldását szorgalmazzák. A gyenge EU-ban érdekelt Kremlhez közel álló, az európai EU-szkeptikus pártokkal jó viszonyt ápoló orosz oligarcha, Konsztantyin Malofejev egyenesen az egykori Szovjetunióhoz hasonlította az EU-t. „Az EU olyan most, mint a Szovjetunió volt az 1980-as években. A Brüsszelben ülő bürokraták elvesztették realitáserzéküket, s fogalmuk sincs, mi zajlik a világban” – fejtette.

és a munkaerő szabad mozgását garantáló, 500 milliós vámmentes uniós piachoz. A brit nacionalista érzelmekre apellálva arról győzködik a választókat, hogy ismét a kezükbe kell venniük az irányítást, és ugyanúgy korlátozniuk kell az uniós országokból érkező munkavállalókat, ahogy azt az európai integráción kívüliek esetében megteszik. Különös veszélynek mondják az EU további bővítését, fenyegetnek is a Törökország uniós csatlakozása esetén a beözönlő milliányi muszlim bevándorlóval. Bár biztosítják a szigetországban dolgozó 3,1 millió európai munkavállalót, hogy a Brexit győzelme után sem teszik ki őket, az érintettek megpróbálnak felkészülni a bizonytalan helyzetre. A másfél millió kelet- és kelet-közép-európai közül a hosszabb ideje, legalább hat éve kint dolgozók egyre nagyobb része rohan, hogy beszeresse azokat a dokumentumokat, amelyek a brit állampolgárság gyorsított eljárásban történő elnyeréséhez szükségesek.

A Brexit-hívők különösen az Európa keleti feléből érkezett munkavállalókkal nincsenek kibékülve, noha azok általában a britek által megvetett minimálbéres, szakképzettséget nem követelő állásokban dolgoznak vagy vállalkozás indításával próbálkoznak. Pedig kimutatott, hogy nem veszik el a britek elől az állásokat, a szigetországban az 5,4 százalékos munkanélküliség lényegében teljes foglalkoztatottsággal egyenértékű,

és hiába ugyanolyan a hozzáféré-sük a szociális rendszerhez, mint a briteknek, a különféle adók formájában többet fizetnek be, mint amennyit kapnak. Esetleges távozásukkal nemcsak a szolgáltatási szektorban támadnának munkaerőgondok, hanem az egészségügyben is, ahol szintén nem elhanyagolható a kelet-közép-európai orvosok, ápolónők száma. A kelet-európai invázióról kialakult képet az sem árnyalja, hogy Londont a hatodik legnagyobb francia városként emlegetik az ott élő 300 ezer francia miatt, és az euróváltás által érintett országokból is érzékelhetően egyre többen jönnek. Úton-útfélen, a kávézóknak, gyorsétkezdékben, üzletekben szép számmal dolgoznak görögök, portugálok vagy éppen spanyolok, akik otthon nem találnak munkát. Azt azonban a brexitesek elfelejtik megemlíteni, hogy a dolog fordítva is érvényes, és az EU-ban élő brit munkavállalóknak, nyugdíjasoknak hasonló következményekkel kell szembenéznük.

Persze a Cameron-oldal sem akar lemaradni a populista retorikában. Érzékelve, hogy a sokkal nehezebben eladható észérvek – a font várható mélyrepülése, az infláció elszabadulása, a jelzáloghiteleket érzékenyen érintő kamatemelés, a recesszió, a munkanélküliség megugrása, csak a Cityben 110 ezer munkahely elvesztése – hatástalanok, a három fő brexitest lejáratos kampányba fogtak. A napokban jelent meg az a poszter, amelyen Gove–John-

son–Farage egy kaszinóban kockázik, és arra szólítják fel a szavazókat: ne hagyják, hogy eljuttassák a jövőjüket. Az is elhangzott már, hogy Johnson, bár aggódik a brit munkahelyekért, csakis egyetlen állás, Cameroné érdekli, ahogy a számokból is egyetlen, a 10-es foglalkoztatja, utalva a Downing Street 10. szám alatti kormányrezidenciára. Johnson nélkül a Brexit-kampány kudarcra lenne ítélve: bár Cameronhoz hasonlóan az elithez tartozik, Etonban és Oxfordban tanult, a választók mégis maguk közül valónak érzik közvetlen viselkedése, szellemes kiszólásai miatt. Ezért is volt sorsdöntő, amikor a konzervatív párti politikus februárban – a Cameron-kormány hat miniszterével, köztük Gove igazságügyi miniszterrel együtt – a Brexit mellett tette le a voksát.

STILLER/AGOS

Magyar metróállomásfőnök

Londonban.

Sötét kilátások

A mérsékelt euroszkeptikus Cameron mindent magának köszönhet. Három éve megígérte, hogy radikálisan megreformálja Nagy-Britannia és az EU viszonyát, az új alapokra helyezett kapcsolatokról pedig, ha megnyeri a 2015-ös választást, legkésőbb 2017-ig népszavazást rendez. Lépését az vezérelte, hogy érzékelt az EU-tagság kérdésében a britek és a pártja körében hagyományosan meglévő pesszimizmus erősödését. Ami abban is megmutatkozott, hogy Farage pártja bevándorlás- és EU-ellenes retorikájával fölénye-

Kritikus tömeg

Elhamarkodott volt a Brexit-referendum kiírása – állítja Pawel Swidlicki, az Open Europe intézet politikai elemzője.

■ **David Cameron most fizeti meg az árát Tony Blair munkáspárti kormánya politikájának, amely lehetővé tette, hogy a 2004-ben, majd 2007-ben csatlakozott exszocialista országok munkavállalói előtt megnyíltak a brit munkaerőpiacok?**

Igen. A munkáspárti kormány elkötelezett EU-párti volt, de erről nem konzultált a választóival. Blair megígérte a népszavazást az alkotmányos szerződésről, majd – miután az a lisszaboni szerződéssé lényegült át – már nem tért rá vissza. A munkaerőpiaci nyitás nem volt gazdaságilag rossz gondolat, mert rengeteg tette kész ember érkezett. Csakhogy a britek ekkor már átéltek egy másfajta, de hasonló motivációjú bevándorlási hullámot az egykori gyarmatokról, és az aggodalommal töltötte el őket. A Blair-kormány arról beszélt, hogy nem jönnek sokan, évente legfeljebb 10-20 ezren.

■ **Nem inkább az a kilépéspártiak fő motivációja, hogy minden, az életkörülményeiket rontó változásra dühösek, és ezért szavaznak inkább az EU-kilépésre?**

– Sok okból és mindenhol dühösek, az USA-ban éppúgy, mint Európában. A globalizáció korszakában úgy érzik, a szavuk egyre kevesebbet ér, semmi sem változik, hiába szavaznak. Azt érzékelik, hogy semmi nem olyan, mint régen vagy akár mint tegnap, és ennek különféle protestgesztusokkal adják jelét. Vannak, akik a bevándorlókra dühösek, mások a szuverenitásért vagy egy idealizált demokráciastruktúra elvesztése miatt aggódnak, megint mások a szabadkereskedelemmel elégedetlenek, ezért a protekcionista politikát támogatják. Nem is a düh a helyes kifejezés, sokkal inkább az aggodás.

■ **Jó stratégia volt Cameron részéről a népszavazás kiírása?**

Éz éppen munkáspárti elődeinek adós-

sága miatt volt elkerülhetetlen. Kérdés persze, hogy megfelelő-e az időzítés. Cameron elszámította magát, amikor azt gondolta, hogy mostanra lecseng az eurózóna válsága. Abban is hitt, hogy eléri a szigetország helyzetét új alapokra helyező szerződés módosítást, ami viszont

nem történt meg. Ehhez jött még a menekültválság. Ha ezeket a fejleményeket mérlegeljük, elhamarkodott volt a referendum kiírása.

■ **Cameron tavaly biztosan nyerte meg a választást, egyedül alakíthatott kormányt. Félő viszont, hogy nem sokkal, egy évvel később elveszít egy másik szavazást. Hogyan fordulhat ez elő?**

Főlénnyel nyert, de nem elsöprő többséggel. Nép-

szerű, az emberek kedvelik: hitelesnek, sőt a leghitelesebb politikusnak tartják. A felmérésekből viszont az is kiderül, hogy nem érzik közülük valóznak, azt tartják róla, és valóban így is van, hogy más közegből érkezett. Kérdés, hogy mindez együtt mire lesz elég.

Pawel Swidlicki

a Munkáspárt sem képvisel egyértelmű álláspontot

sen megnyerte a 2014-es európai parlamenti választást. Cameron ki akarta fogni a szelet Farage vitorlájából, és saját pártjának az uniós tagságot ellenző szárnyával is le akart számolni. A tavaly májusi parlamenti választás eredményeként ismét hatalomra került Cameron februárban tető alá hozott megállapodása azonban csalódást keltett a szigetországban, mert nem reformálta meg azonnal Nagy-Britannia és az EU viszonyát, és nem történt meg rögtön az alapszerződés módosítása. Hiába sikerült majdnem minden kérdésben – legyen szó a szuverenitásról, az eurózónán kívüliek érdekeinek védelméről, az uniós munkavállalóknak járó szociális juttatások korlátozásáról, de még az uniós alapszerződések módosításáról is – olyan kedvezményeket kiharcolnia, amelyeket a kezdetekkor még uniós partnerei sem gondoltak volna. Ezek után lépett Johnson és – Cameron engedékenységének köszönhetően – a brit kormány legbefolyásosabb tagja.

A helyzet azért is rendkívüli, mert nemcsak a kormánypárt, a kormány megosztott, hanem az évek óta vegetáló, egyre szerényebb képességű politikusok által vezetett legnagyobb ellenzéki párt, a Munkáspárt sem képvisel egyértelmű álláspontot. Így egyre több munkáspárti szavazót is megfogott Johnson és Farage retorikája. És amire talán még nem volt példa, konzervatív és munkáspárti exkormányfők, John Major és Tony Blair kampányoltak együtt. A népszavazás egyébként pártpreferenciáktól függetlenül megosztja az Egyesült Királyságot: miközben Londonban a maradáspártiak vannak többségben, hasonlóan az uniós támogatásból busán részesülő Észak-Írországhoz, valamint Skóciához és Waleshez, a vidéki Anglia túlnyomórészt a kilépés mellett áll.

A katasztrofális gazdasági és politikai következményeken túl a Brexit az Egyesült Királyságot mint Anglia, Skócia, Wales és Észak-Írország unióját is szétzilál-

hatja. A benn maradás mellett igen erőteljesen kampányoló Nicola Sturgeon skót első miniszter már jelezte, hogy ha a kilépéspártiak győznek, Skócia újabb népszavazást rendez az önállósodásról, ami 2014-ben egyszer már kudarcot vallott. A gazdasági függetlenséget Skócia a partjaihoz közeli északi-tengeri olajkincséből származó bevételekből biztosítaná, ami azonban a jelenlegi olajárak mellett fenntarthatatlan. Az EU-ból való kilépés Észak-Írországot és Írországot is megviselné, jelenleg ugyanis nincs közöttük határ, amit viszont az egységes piacból való kilépéssel vissza kellene állítani. Mindemellett illúzióknak tűnik, amit sokan gondolnak, hogy a kilépés esetén a szigetország státusát a norvég, illetve a svájci minta alapján át lehetne alakítani. Wolfgang Schäuble német pénzügyminiszter múlt pénteken kijelentette: a Brexit az Brexit, ha a britek a kilépésre szavaznak, búcsút inthetnek az egységes európai piacnak. ■